

Mokslo Lietuva

Leidžiamas nuo 1989 m., du kartus per mėnesį

Nr. 22 (643)

„MOKSLO LIETUVOS“ SVEČIAS – LIETUVOS GENEALOGIJOS IR HERALDIKOS DRAUGIJA

Genealogijos kelias: iš istorijos mokslo pakraščių į inovatyvių tyrimų laikus

Į žurnalisto Tautvydo Kontrimavičiaus klausimus atsako Lietuvos genealogijos ir heraldikos draugijos pirmininkas, Tarptautinės genealogijos akademijos (Prancūzija) asocijuotasis narys Remigijus BIMBA.

– Genealogija, kaip mokslo šaka, išaugo iš istorijos kelmo. Tikriausiai todėl šiandieniai genealogai vis pagarbiau žvelgia į istorikų indėlį, paliktą genealoginių tyrinėjimų užuomazgose, imasi populiarinti Lietuvos istorijos tyrinėtojus, kaip savo pirmtakus. Kuo ir kodėl Jums taip svarbus Albertas Kojalavičius-Vijūkas, kad Lietuvos genealogijos ir heraldikos draugija imasi garsinti šį istorijos tyrėją, iki šiol buvusį kitų istorikų šešėlyje?

– Albertas Kojalavičius-Vijūkas (1609–1677) – žymus XVII a. lietuvis, jėzuitų kunigas, pedagogas, kūrėjas, istorikas. Kelerius metus dirbo Vilniaus akademijos rektoriumi. Puikiai mokėjo ir poetiškai rašė lotynų kalba. Tai visapusiško renesansinio išsilavinimo žmogus, tikras švietėjiškos epochos Lietuvoje atstovas. Svarbiausias jo veikalas – pirmoji spausdinta Lietuvos istorija. Tačiau mūsų požiūriu ištis išskirtinis jo darbas ir mokslinis palikimas – „Šventasis Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos bei jai priklausančių provincijų giminių ir herbų vardynas“. Būtent šis darbas yra pirmasis, kuriame surinkta išsami informacija apie Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kilmingųjų genealogijas ir heraldiką. Istoriko sudarytas herbynas yra svarbus istorijos šaltinis, reikšmingiausias ir didžiausias XVI–XVIII a. Lietuvos heraldikos veikalas. Jį puošia daugiau kaip 600 herbų piešinių. Atliekant genealoginius ir heraldikos tyrinėjimus, šis darbas naudojamas iki šiol.

– Idėja savo šiuolaikinę veiklą sieti su šimtmečių išbandymą patyrusia asmenybe, ko gero, gimusi ne mūsų krašte. Ar tokia praktika jau išbandyta kitų Jums žinomų šalių genealoginių tyrinėjimų populiarinimo praktikose? Kiek tai prasminga?

– Kiekvienoje šalyje galima rasti asmenybę, kurios nuveikti darbai tyrinėjant ar indėlis, populiarinant istoriją, genealogiją, heraldiką, yra išskirtiniai. Genealogijos ir heraldikos organizacijos dažniausiai pasirenka ryškiausią, didžiausią indėlį toje srityje pasiekusią savo šalies asmenybę, kuri tampa siekiamybe tyrinėtojams ir entuziastams. Itin dažnai įsteigiamas vardo medalis

Pirmasis Alberto Kojalavičiaus-Vijūko vardo medalio ir premijos laureatas Lietuvos genealogijos ir heraldikos draugijos garbės narys doc. dr. Edmundas Antanas Rimša (viduryje) su draugijos pirmininku Remigijumi Bimba (kairėje) ir draugijos kancleriu Pauliumi Vaniuchinu

ar ženklas, skiriama vardinė premija už tam tikrus pasiekimus. Pavyzdžiui, Rusijos genealogijos federacija yra įsteigusi Leonid'o Saviolov'o (rus. Леонид Михайлович Савёлов) medalį, kuris yra aukščiausias genealogijos srities apdovanojimas. Kasmet įteikiami ne daugiau nei du tokie medaliai. Tokie apdovanojimai teikiami, kasmet rengiant mokslinius Saviolov'o skaitymus.

Lietuvos genealogijos ir heraldikos draugija nutarė įsteigti Alberto Kojalavičiaus-Vijūko vardo medalį ir premiją už reikšmingiausių darbų, susijusių su Lietuvos istorijos ir jos pagalbinių disciplinų – genealogijos (giminių kilmės tyrinėjimo), heraldikos (herbų tyrinėjimo), veksilologijos (vėliavų tyrinėjimo) ir kitų sričių plėtojimą, tyrimus, paveldo apsaugą ir sklaidą. Šis apdovanojimas skirtas skatinti minėtų sričių inovacinę, kūrybinę, edukacinę ir mokslinę tiriamąją veiklą.

Pirmajam A. Kojalavičiaus-Vijūko medalio laureatui, Lietuvos genealogijos ir heraldikos draugijos garbės nariui doc. dr. Edmundui Antanui Rimšai buvo įteiktas diplomatas, specialiai sukurtas medalis (autorius – Žydrūnas Strumila) ir 1000 eurų premija. Iškilios A. Kojalavičiaus-Vijūko asmenybės vardo apdovanojimas, kaip tiki-

mės, taps gera paskata atidžiau ir išsamiau tyrinėti ne tik šio didžio Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istoriko palikimą, bet ir kitas kilmingąsias gimines, įkvėps naujus genealogijos, heraldikos, veksilologijos tyrinėjimus bei atradimus.

– Kokius tikslus sau kelia Lietuvos genealogijos ir heraldikos draugija, ėmusi akcentuoti mokslinį požiūrį į genealoginius tyrimus? Juk populiaresnė, labiau suprantama ir visuomenėje pripažinta vadinamoji „taikomoji genealogija“, kai specialistų žinios, entuziastų patirtys kreipiamos užsakovų poreikiams tenkinti – giminių genealoginėms schemoms sudarinėti, konkrečių asmenų kilmei tirti.

– Lietuvoje genealogijos moksliniai tyrimai tik įsibėgėja. Yra ir daugiau Lietuvos istorijos pagalbinių disciplinų – heraldika, veksilologija, sfragistika ir kitos, kuriose reikia dirbti, rankoves pasiraityti. Žvelgdami iš Lietuvos genealogijos ir heraldikos draugijos pozicijų, matome, kad pagrindinė problema – per mažai mokslininkų imasi darbo šiose srityse. Todėl draugija sieks užpildyti šią spragą.

Neseniai šventėme Lietuvos, kaip nepriklausomos valstybės, 100-metį. Žinome dvidešimt signatarų būrį, kurie tuomet atkūrė Lietuvos nepriklausomybę. Deja, jų genealogijos yra labai menkai tyrinėtos. Netrukus minėsime 30-mečio sukaktį, kai 1990 m. kovo 11 d. Lietuva paskelbė atkurianti tai, ką mums paliko tie 20 signatarų. Tą progą Lietuvos genealogijos ir heraldikos draugija 2020 m. planuoja išleisti knygą „Lietuvos 1918 m. vasario 16 d. Nepriklausomybės Akto signatarų genealogijų tyrimai“.

Daugiau kaip dvejus metus Lietuvos ir užsienio archyvuose intensyviai dirbo aštuoniolika Lietuvos genealogijos ir heraldikos draugijos narių, genealogijos tyrėjų, istorikų. Jie surado naujų žinių apie signatarų kilmę, giminių ištakas, jiems pavyko ištaisyti paplitusias faktų klaidas. Parengėme kiekvieno signataro genealogijos apžvalginius straipsnius su šaltinių nuorodomis ir nuotraukomis. Remdamiesi archyvų dokumentais, sudarėme signatarų genealogines schemas. Metrikinių dokumentų kopijas išvertėme į lietuvių kalbą. Tokios knygos išskirtinumas – dvidešimt Nepriklausomybės Akto signatarų genealoginių schemų su apžvalginiais straipsniais, vietovardžių ir asmenvardžių rodyklės. Ir visa tai bus vienoje knygoje!

■ Nukelta | 2 p.

Genealogijos kelias: iš istorijos mokslo pakraščių į inovatyvių tyrimų laikus

■ Atkelta iš 1 p.

– XXI amžiaus mokslas vis labiau siejamas su tarpdiscipliniškumu, tad ir genealogija, išaugusi iš istorinių šaltinių tyrinėjimų, tikėtina, plėtosis naujomis kitų mokslų kryptimis. Kokius išbandymus prognozuojate įvairių sričių mokslininkams, kurie norėtų savo indėlį palikti ir genealogijoje? Ar turėtų ką veikti šioje srityje medikai, skaitmeninių technologijų kūrėjai, teisininkai?

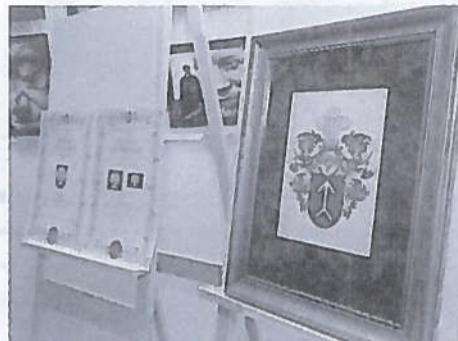
– Nuo to laiko, kai daugiau nei prieš ketvirtį amžiaus pradėjau domėtis genealogija, iki šių dienų genealoginės informacijos šaltiniai išaugo kelis ar net keliasdešimt kartų. Todėl šiuolaikinių technologijų kūrėjams dar ilgai bus darbo ir ateityje. Reikia ne tik skaitmeninti dokumentus, bet ir juos tiksliai perskaityti, išsaugoti žinias. Labai svarbu turėti patikimas specialiąsias genealogines programas, kurios leistų tyrėjams ar entuziastams patikimai ir patogiai kaupti informaciją apie surastus protėvius, giminaičius. Programos vaizduoja sukauptą informaciją grafiškai. Tačiau tokias programas dar reikia tobulinti.

Pastaruosius kelerius metus Lietuvoje

Alberto Kojalavičiaus-Vijūko vardo medalis. Projekto autorius – Žydrūnas Strumila

tampa labai populiari genetinė genealogija. Ji dažnai pasitarnauja, kai asmuo nežino savo kilmės ir nėra išlikusių dokumentų apie jo protėvius. Genetinis testas – tai autosominis DNR tyrimas, kai naudojamos žmogaus seilės. Šiuo metu pasaulyje šiuos tyrimus vykdo ne viena įmonė. Žinomiausios yra FamilyTreeDNA (nuo 2010 m.) ir

Lietuvos genealogijos ir heraldikos draugijos herbo ir vėliavos liudijimai bei Alberto Kojalavičiaus-Vijūko giminės herbas. Vikos Petrikaitės (LMA Vrublevskių biblioteka) nuotraukos

AncestryDNA (nuo 2012 m.). Pastarosios įmonės jau turi sukaupusios didelę žmonių DNR tyrimų bazę. Asmuo, pasidaręs tyrimą, gali palyginti gautus rezultatus su duomenų bazėje esančiais rezultatais ir surasti sau giminaičių, su kuriais turi bendrą protėvį. Tai puikus būdas ne tik rasti giminių, bet ir padidinti savo giminės medį.

Lietuvos genealogijos ir heraldikos draugija įkurta 2007 m. Nuo 2018 m. draugija

tapo Tarptautinės genealogijos ir heraldikos konfederacijos (CIGH – Confédération Internationale de Généalogie et d'Héraldique), įkurto 1971 m. Briuselyje (Belgija), nare. Pagrindiniai Lietuvos genealogijos ir heraldikos draugijos tikslai – populiarinti genealogiją, heraldiką, veksilologiją, skatinti domėjimąsi Lietuvos giminių istorija, tvirtinti ir registruoti herbus, herbines vėliavas, genealogijas, organizuoti seminarus-mokymus. Draugijos metinis leidinys – „Genealogija ir heraldika“, interneto puslapis: www.genealogija.lt.

Nacionaliniame muziejuje Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės Valdovų rūmuose 2020 m. lapkričio 26 d. buvo surengta II Alberto Kojalavičiaus-Vijūko vardo mokslinė konferencija. Šios konferencijos darbotvarkėje buvo trys sesijos. Pirmoji skirta Tiškevičiams – rusėnų kilmės Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės didikų giminei, iškilusiai XVI a. antroje pusėje, politinę galią įgijusiai XVII a., o turtingai – XIX a., kai jie tapo turtingiausiais Lietuvos žemvaldžiais. Tarp Tiškevičių giminės atstovų buvo 9 vaivados, 2 vyskupai, 3 lauko etmonai, 3 kaštelionai, 3 išdininkai, 4 didieji maršalkos. Kita konferencijos sesija skirta genealogijai, trečioji – heraldikos tyrimams. ■